

ISSN (Print) 2616-7174
ISSN (Online) 2663-2500

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ЖУРНАЛИСТИКА сериясы

JOURNALISM Series

Серия **ЖУРНАЛИСТИКА**

№1(130)/2020

1995 жылдан бастап шығады

Founded in 1995

Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады

Published 4 times a year

Выходит 4 раза в год

Нұр-Сұлтан, 2020

Nur-Sultan, 2020

Нур-Султан, 2020

Бас редакторы **Қайрат Сак**
филология ғылымдарының кандидаты, профессор (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары **Серік Тахан** *филол. ғылымдарының докторы, проф. (Қазақстан)*
Бас редактордың орынбасары **Гүлнар Кендірбай** *PhD (АҚШ)*

Редакция алқасы

Алдабергенов Қырықбай	т. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Асанов Қойлыбай	ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Әбдіманов Өмірхан	ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Әбішева Вера	ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Әшірбекова Гүлмира	ф.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Браун Михаил	PhD, проф. (АҚШ)
Дзялошинский Иосиф	ф. ғ. д., проф. (Ресей)
Жақып Бауыржан	ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Жусупова Алматы	ф.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Ирназаров Кудрат	т. ғ. д., проф. (Өзбекстан)
Корконосенко Сергей	саяси ғ. д., проф. (Ресей)
Қара Әбдіуақп	т. ғ. д., проф. (Түркия)
Қозыбаев Сағымбай	т. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Лебедева Татьяна	ф. ғ. д., проф. (Франция)
Нұртазина Роза	саяси ғ. д., проф. (Қазақстан)
Омашев Намазалы	ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Ризун Владимир	ф. ғ. д. проф. (Украина)
Саид Агил бин Шех	PhD, проф. (Малайзия)
Саудбай Мадияр	PhD, проф. (Қазақстан)
Сердәлі Бекжігіт	ф. ғ. к., проф. м.а. (Қазақстан)
Есдәулетов Айтмұханбет	ф.ғ.канд., доцент (Қазақстан)
Тоқтағазин Мұратбек	ф. ғ. к., проф. м.а. (Қазақстан)
Халилов Әбдіғани	PhD, проф. (Қырғызстан)
Ченгел Хулия Касапоғлы	PhD, проф. (Түркия)
Шайхитдинова Светлана	филос.ғ.д., проф. (Ресей)
Шалахметов Ғаділбек	Халықаралық Еуразиялық телевидение және радио академиясының академигі (Қазақстан)
Шестеркина Людмила	ф. ғ. д., проф. (Ресей)
Шульцман Петр	өнертану ғ. к., доцент (Қазақстан)

Жауапты хатшы: **Гүлжазира Ертасова**

Компьютерде беттеген: **Гүлсім Базылхан**

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ.Сәтбаев к-сі, 2, 402 каб.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ЖУРНАЛИСТИКА сериясы
Меншіктенуші: ҚР БЖҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК.
ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27. 03. 2018 ж. №16995-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.
Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 25 дана.
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 13/1,
тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief **Kairat Sak**
Candidate of Philology, Professor (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief **Serik Takhan** *Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)*
Deputy Editor-in-Chief **Gulnar Kendirbai** *PhD, Professor (USA)*

Editorial board

Aldabergenov Kyrykbai	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Asanov Koilybay	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Abdimanov Omirkhan	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Abisheva Vera	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Ashirbekova Gulmira	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Brown Michael	PhD, Prof. (USA)
Dzyaloshinski Iosif	Doctor of Philology, Prof. (Russia)
Jakyp Baurjan	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhussupova Almatay	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Irnazarov Kudrat	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Uzbekistan)
Korkonosenko Sergei	Doctor of Political Sciences, Prof. (Russia)
Kara Abdulvahap	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Turkey)
Kozybayev Sagymbai	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Lebedeva Tatiana	Doctor of Philology, Prof. (France)
Nurtazina Roza	Doctor of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Omashev Namazaly	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Rizun Volodymyr	Doctor of Philology, Prof. (Ukraine)
Syed Agil bin Shekh	PhD, Prof. (Malaysia)
Saubayev Madiyar	PhD, Prof. (Kazakhstan)
Bekzhigit Serdaly	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Yesdauletov Aitmukhanbet	Candidate of Philology, Associate Prof. (Kazakhstan)
Toktagazin Muratbek	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Khalilov Abdygani	PhD, Prof. (Kyrgyzstan)
Çengel Hülya Kasapoglu	PhD, Prof. (Turkey)
Shaikhitdinova Svetlana	Doctor of Philosophy, Prof. (Russia)
Shalakhmetov Ghadilbek	Academician of the International Eurasian Academy of Television and Radio (Kazakhstan)
Shesterkina Ludmila	Doctor of Philology, Prof. (Russia)
Shultsman Petr	Candidate of Art, Assoc. Prof. (Russia)

Executive Secretary: **Guljazira Yertassova**

Computer layout: **Gulsim Bazylkhan**

Editorial address: 2, K.Satpayev str., of.402, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008

Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. JOURNALISM Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity off economic conduct «L.N. Gumilyov Eurasian National University», Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan.

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan.

Registration certificate No 16995-Ж from 27.03. 2018.

Periodicity: 4 times a year Circulation: 25 copies

Address of printing house: 13/1, Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext.31413)

© L.N. Gumilyov Eurasian National University

Главный редактор: **Кайрат Сак**
кандидат филологических наук, профессор (Казахстан)

Зам. главного редактора: **Серик Тахан** доктор филологических наук, проф. (Казахстан)
Зам. главного редактора: **Гульнар Кендирбай** PhD (США)

Редакционная коллегия

Алдабергенов Кырыкбай	д. ист. н., проф. (Казахстан)
Асанов Койлыбай	д. ф. н., проф. (Казахстан)
Абдиманов Омирхан	д. ф. н., проф. (Казахстан)
Абишева Вера	д. ф. н., проф. (Казахстан)
Аширбекова Гульмира	к. ф. н., доцент (Казахстан)
Браун Михаил	PhD, проф. (США)
Дзялошинский Иосиф	д. ф. н., проф. (Россия)
Жакып Бауыржан	д. ф. н., проф. (Казахстан)
Жусупова Алматай	к. ф. н., доцент (Казахстан)
Ирназаров Кудрат	д. ист. н., проф. (Узбекистан)
Корконосенко Сергей	д. полит. н., проф. (Россия)
Кара Абдиуакап	д. ист. н., проф. (Турция)
Козыбаев Сагимбай	д. ист. н., проф. (Казахстан)
Лебедева Татьяна	д. ф. н., проф. (Франция)
Нуртазина Роза	д. полит. н., проф. (Казахстан)
Омашев Намазалы	д. ф. н., проф. (Казахстан)
Ризун Владимир	д. ф. н., проф. (Украина)
Саид Агил бин Шех	PhD, проф. (Малайзия)
Саудбай Мадияр	PhD, проф. (Казахстан)
Сердали Бекжигит	к. ф. н., асс. проф. (Казахстан)
Есдаулетов Айтмуханбет	к.ф.н., доцент (Казахстан)
Токтагазин Муратбек	к. ф. н., асс. проф. (Казахстан)
Халилов Абдигани	PhD, проф. (Киргизстан)
Ченгел Хулия Касапоглу	PhD, проф. (Турция)
Шайхитдинова Светлана	д. филос. н., проф. (Россия)
Шалахметов Гадильбек	академик Международной Евразийской академии телевидения и радио (Казахстан)
Шестеркина Людмила	д.ф.н., проф. (Россия)
Шульцман Петр	к. искусств. н., доцент (Казахстан)

Ответственный секретарь: Гульжазира Ертасова

Компьютерная верстка: Гульсим Базылхан

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 402

Тел.: (7172) 709-500 (вн. 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ЖУРНАЛИСТИКА
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК.
Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16995-Ж от 27. 03. 2018 г.
Периодичность: 4 раза в год
Тираж: 25 экземпляров.
Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: (7172) 709-500 (вн.31413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

ЖУРНАЛИСТИКА ТАРИХЫ

- Әшірбекова Г.Ш., Ертасова Г.Қ.** Мұстафа Шоқай публицистикасының жанрлық ерекшеліктері 8-15
- Ермаганбетова З.Н.** Қызылорда облыстық газеті кеңестік кезеңде 16-22

ӘЛЕМ ЖУРНАЛИСТИКАСЫ

- Высоцкая И.В.** Журналистердің кәсіби тілін зерттеу мәселелері 23-32

БАҚ ЖӘНЕ ҚОҒАМ

- Тергембаева К.И., Топлу М.** Коронавирус туралы ақпараттың қоғамдық санаға ықпалы 33-39

ТЕЛЕРАДИОЖУРНАЛИСТИКА

- Бельдибекова А.Т.** «Балапан» телеарнасындағы анимациялық фильмдердің көркемдік құралдары 40-48

PR ТЕХНОЛОГИЯ

- Қасенов С.Т., Абдуллина Л.И.** Туризм индустриясындағы мәдени қатынастарды трансляциялау тәсілдері 49-57
- Темирбаева Ж., Рыстина И.** Бедел капиталы ұғымы және негізгі өлшемдері 58-66

ЖАҢА МЕДИА

- Есенбекова Ұ.М., Тахан С.Ш.** Жарнамалық коммуникацияда трансмедиялық технологияларды қолдану ерекшеліктері 67-72
- Молдабаев Х.С., Мехмет С.Т.** Жаңа медиа жағдайындағы аймақтық телеарналардың трансформациясы 73-78
- Шайкенова А., Тілеубай Т.** Жаңа медианың аудиториясы: өзгерістер мен бәсеке 79-84

Contents

HISTORY OF JOURNALISM

- Ashirbekova G.Sh., Yertassova G.K.* Genre features of publicism of Mustafa Shokay 8-75
Yermaganbetova Z.N. Kyzylorda regional newspaper is in the soviet period 16-22

WORLD JOURNALISM

- Vysotskaya I.V.* The problems of the research on the professional language of journalists 23-32

THE MEDIA AND SOCIETY

- Tergembayeva K.I., Toplu M.* The influence of coronavirus information on public consciousness 33-39

TV AND RADIO JOURNALISM

- Beldibekova A.T.* The artistic tools of animated films on the channel «Balapan» 40-48

TECHNOLOGIES PR

- Kasenov S.T., Abdullina L.I.* Cultural broadcasting techniques in the tourism industry..... 49-57
Temirbayeva Zh., Rystina I. The concept and main criteria of reputation capital 58-66

NEW MEDIA

- Yessenbekova U.M., Takhan S.* Features of the use of transmedia technologies in advertising communication 67-72
Moldabayev Kh.S., Mehmet S.T. Transformation of regional television channels in the context of the development of new media 73-78
Shaykenova A., Tleubay T. New media Audience: the change and competition 79-84

Содержание

ИСТОРИЯ ЖУРНАЛИСТИКИ

<i>Аширбекова Г.Ш., Ертасова Г.К.</i> Жанровые особенности публицистики Мустафа Шокая	8-15
<i>Ермаганбетова З.Н.</i> Кызылординская областная газета в советский период	16-22

МИРОВАЯ ЖУРНАЛИСТИКА

<i>Высоцкая И.В.</i> Проблемы изучения профессионального языка журналистов	23-32
---	-------

СМИ И ОБЩЕСТВА

<i>Тергембаева К.И., Топлу М.</i> Влияние информации о коронавирусе на общественное сознание	33-39
--	-------

ТЕЛЕРАДИОЖУРНАЛИСТИКА

<i>Бельдибекова А.Т.</i> Художественные инструменты анимационных фильмов на телеканале «Балапан»	40-48
--	-------

ТЕХНОЛОГИИ PR

<i>Касенов С.Т., Абдуллина Л.И.</i> Приемы трансляции культурного сообщения в индустрии туризма	49-57
<i>Темирбаева Ж., Рыстина И.</i> Понятие и основные критерии репутационного капитала	58-66

НОВЫЕ МЕДИА

<i>Есенбекова У.М., Тахан С.Ш.</i> Особенности использования трансмедийных технологий в рекламной коммуникации	67-72
<i>Молдабаев Х.С., Мехмет С.Т.</i> Трансформация региональных телеканалов в условиях развития новых медиа	73-78
<i>Шайкенова А., Тлеубай Т.</i> Аудитория новых медиа: изменения и конкуренция	79-84

ХҒТАР 27.25.19

К. Тергембаева¹, М.Топлу²

¹Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

²Гази университеті, Анкара, Түркия

(E-mail: ¹324750@mail.ru, ²mtoplu09@gmail.com)

Коронавирус туралы ақпараттың қоғамдық санаға ықпалы

Андатпа. Осы мақалада 2020 жылдың індетіне айналған 2019nCoV коронавирусының қауіптілік деңгейі, оның таралу аймағы, алдағы болуы мүмкін эпидемиялық жағдай қарастырылады. Эпидемиялық жағдай кезіндегі әлемдегі елдердің тәжірибесі, тарихта болған адам өміріне аса қауіпті фактілерді халықтан жасырудағы қателіктері сараланады. Билік тарапынан шынайы ақпаратты жасыру фактілерінің орын алуының соңы қайғылы жағдайларға апаратынын көрсетіп, сол бойынша нақты мысалдар келтірілді. Дүниежүзіндегі елдердің сақтық шараларына көшуіне, індет ошағында карантин жариялауынан шекараларды жабу, саяси-экономикалық, сауда-саттық, әлеуметтік-мәдени байланыстардың күрт тоқтауы салдарынан вирус шыққан ел ғана емес, бүкіл дүниежүзіне таралу ықтималдылығы көрсетіледі. Әр ел мен әр мемлекеттің өз азаматтары үшін алаңдайтыны және індет ошағында қалған адамдарды тасымалдау мәселелерін мемлекеттік деңгейде шешу әрекеттері де баяндалады. Қай елдің билігі мен қоғамы болмасын коронавирус сынды эпидемиялық жағдайға барынша салмақты, әрі алаңдаушылықпен қарайтынын алға тартады.

Түйін сөздер: коронавирус, қоғамдық сана, ақпарат, әлемдік қауіп, эпидемия.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-7174-2020-130-1-33-39>

Түсті: 11.02.20 / **Қайта түзетілді:** 03.02.20 / **Жарияланымға рұқсат етілді:** 17.03.20

Дүниежүзінде болып жатқан табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар әлемдегі саяси-экономикалық қарым-қатынаста белсенді елдерге, соның ішінде, Қазақстан сияқты дамушы елге өз ықпалын тигізеді. Бұл ықпал, әсіресе ақпараттық саланы барынша қамтиды. Тәуелсіз Қазақстан Бұқаралық ақпарат құралдарының әлемдік деңгейдегі бүкіл адамзатқа ортақ қауіп-қатердің алдын алуға, оны қарапайым халыққа шынайы, толыққанды ақпарат негізінде жеткізе алу, насихаттау мүмкіншілігі қандай дәрежеде?! Бұл сауал бүгінде Қазақстан халқы үшін үлкен проблемаға айналып отырғаны белгілі. Бұл мәселені саралау үшін мынадай проблемаларға назар аударғанды жөн санадық:

1. Саяси – экономикалық. Саяси астары ретінде биліктің шынайы ақпаратты қоғамнан жасыруы, мемлекеттік деңгейдегі ірі төтенше жағдайлардың алдын алу, оның зардаптарын жою кезінде билік қажет деп тапқан аймаққа басымдық беру мәселесі, сондай-ақ, мемлекеттер арасындағы шекаралардың жабылуы салдарынан сауда-саттық байланыстардың тоқтатылуын, сондай-ақ, экономиканың құлдырауын алға тартамыз.

2. Әлеуметтік – тұрмыстық. Төтенше жағдай болған аймақтағы халықтың баспанамен, тіршілікке керек азық-түлік, тұрмысқа қажетті заттармен қамтамасыз етілуі, медициналық құралдармен жабдықталуын алға тартамыз.

3. Рухани-моральдық тұрғыда халықтың дүрлігуі, алып-қашпа әңгімелер, «үйрек» ақпараттардың халық арасына тарауы, соның салдарынан үрейдің пайда болуына әкелетін әрекеттерді айтуға болады.

Мысалы, 2020 жылдың басындағы әлемді дүрліктірген ақпараттың бірі – коронавирус. Бұл індет өз кезегінде жоғарыда айтқандай, Қазақстанның саяси-экономикалық, әлеуметтік-тұрмыстық, рухани-моральдық жағдайына әсер етті. Елімізде коронавирустың алдын алуға 2 миллиард теңге бөлінді. Сақтандыру шаралары жүргізіліп жатыр. Шетел-

дерден келетін әуе, теміржол тасымалдарына шектеулер қойылып, қатынасы үзілмеген бағыттар бойынша қатаң бақылау жүргізілуде. Индет тараған аймақтан келген азаматтарды оқшаулау жұмысы қарқынмен жүргізіліп жатыр. Халық арасында жалған ақпараттардың таралуына жол бермеу мақсатында уәкілетті органдардың басшылары отандық бұқаралық ақпарат құралдары арқылы жиі-жиі ресми ақпарат таратып отыр.

Қытай Халық республикасында шыққан 2019nCoV коронавирусы қазіргі уақытта дүниежүзілік резонанс алды. Бұл өз кезегінде бүкіл мемлекеттердің қауіпсіздік шараларын күшейтуіне өз ықпалын тигізді. Қытаймен көршілес елдер шекараларын жапты, бүкіл әлем елдері қытайлықтармен байланысты, сауда-саттықты тоқтатты. Мысалы, осы ресми ақпарат тарай бастағанда Ресей Қытаймен арадағы визасыз режимге шектеу қойды, шекараны жапты. Аустралия, Жапония, Пәкістан және Италия да осындай қадамға барды. Бұл бүкіл экономикасы сауда нарығы мен туризмнен қуат алып отырған алпауыт ел үшін ауыр соққы болды. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының 2020 жылғы 8 наурыздағы берген мәліметі бойынша коронавирус әлемдегі 90 елге тарап үлгерген. Америка Құрама Штаттары денсаулық сақтау саласында төтенше жағдай жариялады, бұл өте сирек болатын құбылыс.

Ресейлік және отандық баспасөз беттерінен 1981 жылы коронавирусқа ұқсас вирустың тарағаны туралы мәліметті көруге болады. Мысалы, «Известия» газетінің №189 (19865) санында «Күпия аурудың құрбандары» («Жертвы таинственной болезни») атты мақала жарық көрген. Онда Франс Пресс агенттігінің тілшісі Испанияда «белгісіз пневмониядан» тағы да екі адамның қаза тапқаны, жалпы саны 89 адамға жеткені туралы хабарлаған. Аталған мақалада жұқпалы аурудың Франция мен Португалияға да жеткені айтылады. «Бұл ауру тура жүз күн бұрын Торрехон-де-Ардос қаласында Америка Құрама Штаттарының бактериологиялық қару сақталатын әскери штабы орналасқан базадан шыққан» - деп жазады [1].

Коронавирус туралы қытайлық дәрігер Венлянг алғаш болып 2019 жылдың желтоқсан айында хабарлаған. Ол «жаңа» коронавирустың 2003 жылдағы құс тұмауы сияқты эпидемияға апаруы ықтимал екенін әлеуметтік желілердегі парақшалары арқылы таратқан болатын. Жергілікті денсаулық сақтау органының басшылары тарапынан осы ақпаратқа сәйкес тексеру жүргізіліп, «онлайн арқылы өсек таратты» және «қоғамдық тәртіпке орны толмас нұқсан келтірді» деген желеумен дәрігер Ли Венлянгке айып тағылып, қатаң ескерту жасалған. Дәрігердің айтқандарының өсек емес, нақты қауіп екенін аңғарған кезде ғана жергілікті орган Венлянгтен жұрт алдында кешірім сұраған. 2020 жылғы 6 ақпанда коронавирусты алғаш байқаған дәрігер коронавирустан қайтыс болды. «Біз дәрігер Ли Венлянгтың өліміне аса қайғырып отырмыз. Оның 2019nCoV бойынша жасаған жұмыстарын жоғары бағалау керек», - деп жазды Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы. Бұл туралы ВВС арнасы мәлімдеді [2]. Сондай-ақ, Қытайдың Жоғарғы соты аталған вирустың шыққаны және оның қауіптілігі туралы дабыл қаққан дәрігерді қыспаққа алып, оған өз қызметін жүзеге асыруға мүмкіндік бермегені үшін жергілікті полицияны айыптағаны да мәлім болды.

Қытай зерттеушілерінен құралған үкіметтік топты басқарушы Чжонг Наньшанның бастамасымен жүргізілген зерттеулерге сәйкес, коронавирустың орташа инкубациялық уақыты үш күнді құрайды. Жақын арадағы зерттеу нәтижесі көрсеткендей, жаңа коронавирустың инкубациялық мерзімі 24 күнге дейін жеткенін жариялаған. Қазіргі күні қауіпті аймақтардан келген азаматтарды оқшаулау барысында жоғарыда аталған мерзімді қолдануда.

Зерттеушілердің пайымдауынша 2019nCoV коронавирусы SARS және MERS - секілді хайуанаттардан жұғатын аурулардың қатарына жатады. Ал, 2019nCoV адам ағзасына қалай зиян тигізетіні туралы нақты жауап жоқ. Әзірге аталған аурудың SARS және MERS - сияқты ауыр түрде өтетіні, өкпе, бауыр, бүйрек, өт және өзге де маңызды органдарды зақымдайтыны ғана белгілі. Сондай-ақ, коронавирустың белгілері тұмауға ұқсас: науқастың дене қызуы көтеріліп, жөтел пайда болып, өкпе қабынуына дейін жетуі ықтимал.

Мичиган университетінің Медицина мектебі деканының клиникалық зерттеу жөніндегі көмекшісі Анна Сук-Фонг Лок және Бауыр ауруларын зерттеу жөніндегі америкалық ассоциацияның бұрынғы президенті барлық коронавирустарды (SARS, MERS, 2019nCoV) респираторлық ауруға жатқызады, олар тікелей өкпеге шабуыл жасайтынын айтқан. Ол әдеттегідей таралады, науқас адам жөтелгенде немесе түшкіргенде қасындағыларға жұғады.

Мэриленд университетінің медицина мектебінің профессоры, жоғары патогенді коронавирустарды зерттеуші Мэтью Б. Фриманның қорытындысы бойынша 2019nCoV кезінде науқастардың екі өкпесі қабынады, ол ендігумен сипатталады.

Колумбия университетінің Қоғамдық денсаулық сақтау мектебінің ғылыми қызметкері және вирусологы Анжела Расмуссен медициналық журналдардың басым бөлігі жаңа коронавирустың шығуы туралы көптеген зерттеулерін жариялап үлгергенін, бірақ бұл ақпараттардың қайсысы шындық, қайсысы жалған екенін айыру қиын екенін айтады [3].

Әлемдік практикада адамдар арасында дүрлігу мен үрей туғызатын, сол арқылы қоғамдық тәртіптің бұзылуына апарып соғатын ақпаратты биліктің күшімен халықтан «жасыру» фактілері болған және қазіргі кезде де бар. Жоғарыда айтып өткеніміздей, коронавирус туралы ақпаратты алғаш болып ресми мәлімдеген дәрігерді «жалған ақпарат таратты» деп айыптап, оған билік тарапынан қысым көрсетілуі осының айғағы болмақ. Мұндай саяси әдіс 1986 жылы Чернобыль атом электр станциясында жарылыс болғанда да қолданылған болатын. Жергілікті билік жарылыстың қауіптілігін халық пен жоғары жақтағы биліктен жасырған еді. Соның салдарынан Чернобыль адам аяғы баспайтын «жын-перілер» қаласы атанып, радиациялық қауіпті аймаққа айналды. Мамандардың пайымдауынша, 2060 жылдарға дейін радиациялық қауіп азаймайды, бұл қасірет ұзақ жылдар жалғасын таппақ.

«Taiwan News» басылымы Қытайдың коронавирустан зардап шеккендер мен қаза тапқандар туралы мәліметті жасырып отырғанын айтады. Олар ресми мәліметке қарағанда, ауруды жұқтырғандар мен қайтыс болғандар он есе көп деп жобалайды және осы ақпаратты «Tencent»-тің деректеріне сілтеме жасап таратады. Қытайлық «Tencent» инвестициялық компаниясы өзінің ресми сайтында коронавирусты жұқтырғандар мен одан қайтыс болғандар туралы ақпаратты жариялап отырады. 2020 жылдың 1 ақпанында аталған індетті 154 023 адам жұқтырғаны және 24 589 адам қаза болғаны туралы ақпарат жарияланды. Осы жарияланған сандар алдыңғы ресми көрсеткіштен он есе жоғары болды және The Lancet сынды беделді ғылыми журналдың жобаларымен сәйкес келіп жатты [4]. Кейін, біраз уақыт өткенде «Tencent» инвестициялық компаниясы коронавирус бойынша көрсеткіштерді Қытайдың билігі бұрын ұсынған деректерге сәйкестендірді. Неше күн қатарынан компания жариялаған мәліметтер құбылып тұрды. Бұл оқырмандар тарапынан қызу талқыға түсіп, компанияның қолында екі түрлі: бірі ресми, екіншісі жасанды дерек бар деп тұжырым жасауға негіз болды.

Бұдан бөлек, әлеуметтік желілер арқылы тараған бейнематериалдар да сандардың қасақана азайтылып көрсетілгенін аңғартты. Қытай Халық Республикасының Ухань қаласында жұқпалы аурудан көз жұмғандар саны биліктің берген дерегінен әлдеқайда көп екенін ағымдағы жылдың 4 ақпанында твиттерде пайда болған видео растағандай. Онда Ухань қаласындағы крематориядан қыруар қаптарға салынған мүрделерді көруге болады. «Марқұмдардың денелері мөшектерге салынып, кремацияға кезекке қойылған», - делінген видео субтитрде [5]. Соған қарамастан, крематорий қызметкерлерінің Джеки Чанның «Менің елім мүлде ауру емес» деген әнін бірге шырқағанын да атап өткен. «Қытай билігі эпидемияның таралуын төмендетіп жатыр», - деп хабарлайды DW News-тің азиялық тілшісі Уильям Янг 29 қаңтарда Twitter-де. Оның айтуынша, мәйіттер тиісті сәйкестендірусіз және ресми тіркеусіз ауруханалардан крематорийге жеткізілуде. Ухань қаласының өзінде 11 миллион тұрғын бар екенін және жалпы Қытайдағы халықтың саны 1 миллиард 409 мың адам екенін ескерсек, азиялық тілші шындықты айтуы мүмкін деген жорамал жасаймыз.

Себебі, адамдардың көптігінен крематорий қызметкерлері қаза болғандардың тұлғаларын анықтауға, оларды сәйкестендіріп отыруға, тіпті, физикалық тұрғыда үлгермеуі мүмкін. Коронавирус Қытай асып шетелдерге тарала бастады. Бұл әлемнің шын алаңдаушылығын туғызды. Аталған нәубет мұхит асып Америкаға да жетті. Оның таралуына себеп болған Қытай елінде болған азаматтардың шетелдерге шығуы, сондай-ақ, керісінше шетел азаматтарының Қытайға сапары. Қысқаша айтқанда, елдер арасындағы қатынас, адамдардың араласуы, сол арқылы жұқпалы індетті тарату қаупі күшейді. Әлем бойынша көптеген елдердің азаматтары Қытай елінде қызмет етеді, жастар оқу оқиды, іссапарлармен қатынайды. 2020жылдың ақпан айында Еуропада коронавирусты жұқтырудың 31 жағдайы ресми тіркелген. «Associated Press» хабарлағандай, аталған індет туралы Германия, Ұлыбритания және Италия елдері мәлімдеген [6]. Германияда 13жағдай тіркелсе, оның 11-і Webasto көлік бөлшектерін тасымалдау барысында қытайлық әріптестерінен жұқтырумен байланысты екен. Науқастардың арасында екі бала бар. Бұдан бөлек, Жапонияда круиздік кемеді 10 адам 2019-нCoV вирусын жұқтырған. «Даймонд принцесс» кемесі ағымдағы жылдың 20 қаңтарында Кагосима - Гонконг - Окинава бағыты бойынша Йокогама қаласынан шығып, бастапқы орнына қайта оралған. Жол үстінде бірнеше адам қызуы көтеріліп, денсаулықтарына шағымданған. Жапония билігі борттағы бүкіл жолаушыны тексеріп шыққан. Нәтижесінде кемеге дейін ұшақпен Гонконгтан келген 80 жастағы қарияның жұқпалы ауруды алып келгені анықталған. Жапония билігі борттағы төрт мыңға жуық адамды екі аптаға карантинде ұстауға шешім қабылдады. Кеме экипажының мәліметінше, кемеді қалған жолаушылар азық-түлікпен, қажетті заттармен, ауыз сумен, сондай-ақ телефон байланысымен қамтамасыз етілген. Науқас адамдар жергілікті ауруханаларға жеткізілген. «Даймонд принцесс» круиздік кемесінде барлығы 2666 жолаушы мен 1045 экипаж мүшелері болған. Олардың басым бөлігі Жапония азаматтары, сондай-ақ лайнерде 56 елдің азаматтары бар екені анықталған. Аталған кемедегі жолаушылардың бірі Аллен Чен: «Мен және менің достарым Ухань бойынша Үкіметке наразылық білдіреміз. Аталған вирус туралы желтоқсан айында белгілі болған екен, олар сол бір айдың ішінде оны тоқтататын мүмкіндіктері болды. Бірақ, қазіргі жағдай ушығып кетті, ауруханаларда қажетті заттар жетіспеуде. Бұл өз ісіне салғырт қараудан туындағанын мәлімдейміз», - деп өзінің наразылығын білдірді [7].

Жоғарыда аталған мәліметтерге сүйене отырып, дүниежүзінде эпидемия басталды деуге толық негіз бар. Эпидемия – грек тілінен «бастау алған» және індет жұқпалы аурудың қалың көпшілік арасына, белгілі бір жерге, елге жаппай таралуы болып табылады [8]. Эпидемия басталғанда халық арасында дүрлігу, қорқыныш пен үрей туғызатын өсек ақпараттар үнемі қатар жүреді. Себебі әр адам өзінің және жақын адамдарының қауіпсіздігіне алаңдайды. Соның нәтижесінде әр адам мүмкіндігінше қорғаныс мәселесін қолға алады. Мысалы, осы індет таралды деген ақпаратты алысымен қазақстандықтар медициналық бетперде жаппай сатып ала бастады. Дәріханаларда қорғаныс құралдары, антибактериалдық сеппелер, антибиотиктер мен иммунитетті күшейтуге арналған дәрумендер көп сұранысқа ие болды. Бұл жоғарыдағы коронавирус туралы ақпараттың қоғамдық санаға ықпалының нәтижесі болып табылады. Бұл тек дәрі-дәрмекке ғана қатысты емес, азық-түлік қорын жасау мақсатында дүкен сөрелерінен ұзақ мерзімге сақталатын және аса қажетті деген тағамдардың түрлерін де сатып алу көбейгенін аңғарамыз. Бұдан шығатын қорытынды, егер ертең қазақ елінде эпидемия басталатын болса, міндетті түрде мемлекет тарапынан карантин жарияланады, бүкіл қозғалыс, республикалық маңызы бар қалалардың тіршілігі тоқтайды (сауда-саттық, жұмыс, оқу тағы басқалары), карантин кезінде үйде қамалып отыру қажет болады және ол үшін жеткілікті қор керек деген қорқыныштан туындаған әрекет деп баға беруге болады. Бұл расымен сондай жағдай орын алса күтілетін нәтиже. Сондықтан азаматтардың алдын-алу, сақтану жолындағы қарекеттері дұрыс деп бағалаймыз.

Қазақстандықтардың дәл осылай сақтануына себеп болған басты жағдай Қытай Халық Республикасындағы қандастарымыздың елге арнайы ұшақпен жеткізілуі болатын. Эпидемияның бел ортасында отырған қазақстандық азаматтарды елге қайтару мәселесі мемлекеттік деңгейде шешімін тапқанын айта кету керек. Ағымдағы жылдың 2 ақпанында Ухань қаласында қалған 83 қазақстандық азаматты елге жеткізу операциясы жүзеге асырылды. Қырғыз, Беларусь, Армения республикаларының өтініші бойынша ұшақпен аталған елдердің азаматтары да эпидемия орталығынан шығарылды. Қытайдағы қазақ азаматтарын алып қайтуға жіберілген ұшақтың бортында 13,6 тонна көлемінде медициналық өнімдер болған. Ол Қытайға Қазақстаннан көмек ретінде жеткізілген. Арнайы ұшақпен келген 83 азамат, соның ішінде 80 студент Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің Ұлттық үйлестіру шұғыл медициналық орталығының Ухань қаласынан жеткізілген адамдардың 14 күнге оқшауланғанын айтқан [9]. Осы уақыт барысында адамдардың 2019-nCoV коронавирусын жұқтырған-жұқтырмағандығын анықтайтын болады. Қазіргі күні Қазақстанда коронавирустың алдын алу бойынша іс-шаралар қарқынды жүріп жатыр.

Қорыта айтқанда, 2020 жылы 2019-nCoV коронавирусы дүниежүзі елдерінің алдындағы алаңдаушылық туғызған басты мәселе болып отыр. Аталған індеттің алдын алатын вакцина ойлап тапқанша талай адамның ажал құшатыны күтілетін факті. Әлемдік зерттеушілердің пайымдауынша, коронавирустың ең шарықтау шегі 2020 жылдың сәуір және мамыр айларында күтілетінін айтады. Бұл пайымдауды күннің күрт жылыну барысымен де байланыстыруға негіз бар. Аталған індет туралы ақпаратқа алаңдаған әр азамат жеке басының, отбасының қауіпсіздігін барынша қамтамасыз етуге тырысып жатыр. Бұл орынды реакция. Себебі адам үшін адамның өмірінен маңызды ештеңе жоқ. Жалпы айтқанда, өлімге апарып соқтыратын, емі әлі табылмаған вирус туралы ақпарат қоғамдық санаға үрей мен дүрлігу туғызып отырғаны анық. Мұны күнделікті өмірде және жылдам тарайтын әлеуметтік желілердегі әлемдік ақпараттардан аңғарамыз.

Төтенше жағдай туралы кез келген ақпараттың қоғамға өзіндік ықпалы бар. Сондықтан, ғылым мен технология қарыштап дамыған жаңа ғасырда, ақпараттың шектен тыс көптігіне байланысты, коронавирус туралы ақпаратты тек ресми бұқаралық ақпарат құралдарынан алған дұрыс. Себебі, дүрлігуге апаратын жалған ақпарат қоғамның наразылығын туғызады. Сонымен қатар, әлеуметтік желілердегі індет туралы жылдам тарап жатқан отандық және шетелдік жаңалықтардың өзін қабылдау барысында үнемі ақпаратты сүзгіден өткізіп отыру қажет деген тұжырым жасаймыз. Коронавирус туралы деректердің күнсайын жаңаруына байланысты бұл мәселе әлі де тың зерттеулерді қажет етеді деп есептейміз.

Әдебиеттер тізімі

1. Известия. Күпия аурудың құрбандары. – Мәскеу: Компьюарт, 1981. – 3-5 б.
2. BBC жаңалықтары. Коронавирусты алғаш аңғарған дәрігер қайтыс болды [Электрон. ресурс]. – URL: <https://www.bbc.co.uk/news> (Қарастырған күні 02.02.2020).
3. Радио Озоди. Коронавирус! Зерттеушілер не дейді және не істеу керек. [Электрон. ресурс]. – URL: <https://rus.ozodi.org/a/30461146.html> (Қарастырған күні 29.02.2020).
4. Тайвань жаңалықтары. Ресми мәліметке қарағанда ауруды жұқтырғандар мен қайтыс болғандар он есе көп [Электрон. ресурс]. – URL: <https://www.taiwannews.com.tw/en/index> (Қарастырған күні 06.02.2020).
5. Уильям Янг. Финляндияда алғашқы жағдай тіркелді. Ухань коронавирусы. [Электрон. ресурс]. – URL: <https://twitter.com/williamyang120> (Қарастырған күні 29.01.2020).
6. Арманда Пробелли. Еуропада 31 адам коронавирусы жұқтырды [Электрон. ресурс]. – URL: <https://www.reuters.com> (Қарастырған күні 07.02.2020).

7. Аллен Чен. Жапония билігі карантинді кемедең кәрі адамдарды шығаруға мәжбүр [Электрон. ресурс]. – URL: <https://tass.ru> (Қарастырған күні 11.02.2020).
8. «Қазақстан»: Ұлттық энциклопедия / Бас редактор Ә. Нысанбаев – Алматы: «Қазақ энциклопедиясы» Бас редакциясы, 1987. - 123, - 9, X том.
9. Спутник Қазақстан. Уханьнан Қазақстанға қанша шетелдік азамат шығарылғаны белгілі болды [Электрон. ресурс]. – URL: <https://ru.sputniknews.kz/society/20200202/12720247/kazakhstan-china-evakuatsia-inostrantsy-ukhan.html> (Қарастырған күні 02.02.2020).

К. Тергембаева¹, М.Топлу²

¹Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

²Университет Гази, Анкара, Турция

Влияние информации о коронавирусе на общественное сознание

Аннотация. В данной статье рассматриваются уровень опасности коронавируса 2019nCoV, его распространенность и потенциальные проблемы, которые могут стать эпидемией 2020 года. Анализируется опыт стран мира в условиях эпидемии, а также ошибки, допущенные при сокрытии фактов, наиболее опасных для жизни человека в истории. Приведены конкретные примеры того, как последствия сокрытия фактической информации со стороны власти могут привести к разрушительной трагедии. Страны всего мира вынуждены были закрыть свои границы из-за коронавируса с целью недопущения распространения эпидемии, и это привело к резкому прекращению политических, экономических, торговых и социально-культурных связей между странами. Государства обеспокоены судьбой своих граждан, которые остались в эпицентре эпидемии, и каждое из них готово решать данную проблему на государственном уровне. Мы предположили, что правительство и общество каждой страны со всей серьезностью относятся к таким глобальным проблемам, как коронавирус, и озабочены эпидемией.

Ключевые слова: коронавирус, общественное сознание, информация, всемирная угроза, эпидемия.

K. Tergembayeva¹, M. Toplu²

¹L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

²Gazi University, Ankara, Turkey

The influence of coronavirus information on public consciousness

Abstract. This article looks at the 2019nCoV coronavirus hazard level, its prevalence, and potential problems that could become the 2020 epidemic. The experience of the countries of the world are analyzed in an epidemic, as well as the mistakes made in hiding the facts most dangerous to human life in history. Concrete examples are given that how the consequences of hiding factual information by the authorities can lead to devastating tragedy. Countries around the world are forced to close their borders because of the coronavirus, in order to prevent the spread of the epidemic, and this led to a sharp cessation of political, economic, commercial and socio-cultural ties with the focus of the virus. States and countries are concerned about their citizens who have remained at the epicenter of the epidemic and each of them is ready to decide at the state level. We suggested that the government and society of each country are most serious about global issues like coronavirus and are preoccupied with the epidemic.

Keywords: coronavirus, public consciousness, information, global threat, epidemic.

References

1. Izvestiya. Zherty tainstvennoy bolezni [Mysterious disease victims], (Moscow, 1981. 3-5 p.). [in Russian]
2. BBC News. The doctor who first discovered the coronavirus has died – 2020. [Electronic resource] Available at: <https://www.bbc.co.uk/news> (Accessed: 02.02.2020) [in Russian].
3. Radio Ozodi. Coronavirus! What scientists say and what to do – 2020. [Electronic resource] Available at: <https://rus.ozodi.org/a/30461146.html> (Accessed: 29.02.2020) [in Russian].
4. Taiwan News. According to official data, ten times more people are infected and died – 2020. [Electronic resource] Available at: <https://www.taiwannews.com.tw/en/index> (Accessed: 06.02.2020) [in Russian].
5. William Young. Finland recorded its first case of Wuhan Coronavirus– 2020. [Electronic resource] Available at: <https://twitter.com/williamyang120> (Accessed: 29.01.2020) [in Russian].
6. Amanda Perobelli. In Europe, 31 people became infected with coronavirus– 2020. [Electronic resource] Available at: <https://www.reuters.com> (Accessed: 07.02.2020) [in Russian].
7. Аллен Чен. Japan’s authorities have to force elderly people out of a quarantine vessel – 2020. [Electronic resource] Available at: <https://tass.ru> (Accessed: 11.02.2020) [in Russian].
8. Nysanbayev A. Kazakh encyclopediasy [The Kazakh encyclopedia], (Almaty, 1998). [in Russian].
9. Sputnik Kazakhstan. It is known how many foreigners were deported from Wuhan to Kazakhstan – 2020. [Electronic resource] Available at: <https://ru.sputniknews.kz/society/20200202/12720247/kazakhstan-china-evakuatsia-inostrantsy-ukhan.html> (Accessed: 02.02.2020). [in Russian].

Авторлар туралы мәлімет:

Тергембаева К.И. – Журналистика және саясаттану факультетінің докторанты, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Топлу М. – Коммуникация факультетінің профессоры, Гази университеті, Анкара, Түркия.

Tergembaeva K.I. – Doctoral student, Faculty of Journalism and Political Science, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan.

Toplu M. – Professor of Faculty Communication, Gazi University, Ankara, Turkey.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Журналистика сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Қазақ баспасөзінің тарихы, журналистиканың теориялық және қолданбалы ғылымдары, қоғаммен қатынасы, көсемсөзі, баспасөз қызметі туралы мұқият тексеруден өткен материалдарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 402 кабинет) қолжазбаның қол қойылған 1 дана қағаз нұсқасын тапсырады және **Word** форматындағы нұсқасын **vest_journalism@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімдеуіне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):
- мақалалар үшін - 8 ден 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін болуы керек.

5. Мақала мәтінінің пішіні:

- Microsoft Word (docx) форматындағы файлда;
- Times New Roman шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1 жоларалық интервалы;
- 14 кепл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- транслитерация **Library of Congress (LC)** жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланы құру сұлбасы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;
Автор(лар) туралы метамәліметтердің мазмұны (Рәсімдеу үлгісі / Образец оформления статьи / Template қараңыз)

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында қою әрішпен жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады)

Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде (курсивпен);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қоюмен)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі жартылай қоюмен белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қойылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелер/талқылау қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.]).

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмысының мекенжайы, телефоны және e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журнал жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 теңге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 теңге).

Реквизиттері:

1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»

БИН 010140003594

АО «Банк ЦентрКредит»

БИК Банка: KСJBKZKX

KZ978562203105747338

Кбе 16

Кнп 859

- 2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859
- 3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859
- 4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859

«Басылым үшін Автордың аты-жөні»

Provision on articles submitted to the journal “Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Journalism Series”

1. Publication of carefully selected original scientific works in the field of journalism, publication of materials devoted to the scientific issues of the direction of historical, theoretical and applied research of journalism, public relations, journalism, publishing.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 402) and by e-mail vest_journalism@enu.kz in Word format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors’ consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IRSTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author’s e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprtenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT):

Requisites:

- 1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
БИН 010140003594
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: КСJBKZKX
KZ978562203105747338
Кбе 16
КНП 859

- 2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859
- 3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859
- 4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859

«For the publication of the name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия: Журналистика»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в областях журналистики, связи с общественностью, публицистики, издательского дела.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, учебно-административный корпус, каб. 402) и по e-mail vest_journalism@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. Также авторам необходимо представить сопроводительное письмо.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии, книги), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx); – шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2; – междустрочный интервал 1; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі / Образец оформления статьи / Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (жирным)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. Каждой иллюстрации должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4.500 тенге, для сторонних организаций – 5.500 тенге):

Реквизиты:

1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»

БИН 010140003594
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: КСЖВКЗКХ
KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859

-
-
- 2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859
- 3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859
- 4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: **Қайрат САҚ**
Жауапты хатшы: **Гүлжазира Ертасова**
Компьютерде беттеген: **Гүлсім Базылхан**

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Журналистика сериясы.
- 2020. - 1 (130). - Нұр-Сұлтан: ЕҰУ. - 94 бет.
Шартты б.т. - 7.5 Таралымы - 25 дана
Электронды нұсқа: [http:// buljorn.enu.kz](http://buljorn.enu.kz)

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ.Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: (87172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды